

**“O‘ZBEKISTONDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA
TARIXIY MUZEYLARNING O‘RNI
(QASHQADARYO MODDIY-MADANIY
YODGORLIKLARI VA MUZEYLARI MISOLIDA)”
MAVZUSIDAGI**

**III XALQARO ILMIY-AMALIY
KONFERENSIYASI**

20-MAY, 2023-YIL

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
SHAHRISABZ DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI
SHAHRISABZ DAVLAT MUZEY-QO‘RIQXONASI
QASHQADARYO VILOYAT TARIXI VA MADANIYATI DAVLAT
MUZEYI
HAMKORLIGIDA**

**“O‘ZBEKISTONDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA TARIXIY
MUZEYLARNING O‘RNI
(QASHQADARYO MODDIY-MADANIY YODGORLIKLARI VA
MUZEYLARI MISOLIDA)”
MAVZUSIDAGI**

**III XALQARO ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI
20-MAY, 2023-YIL**

**"THE ROLE OF HISTORICAL MUSEUMS IN THE
DEVELOPMENT OF TOURISM IN UZBEKISTAN
(IN THE CASE OF MATERIAL AND CULTURAL MONUMENTS
AND MUSEUMS OF KASHKADARYA)"**

**INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE
MAY 23, 2023**

**“РОЛЬ ИСТОРИЧЕСКИХ МУЗЕЕВ В РАЗВИТИИ ТУРИЗМА В
УЗБЕКИСТАНЕ
(НА ПРИМЕРЕ МАТЕРИАЛЬНО - КУЛЬТУРНЫХ
ПАМЯТНИКОВ И МУЗЕЕВ КАШКАДАРЬИ)”**

**III МЕЖДУНАРОДНАЯ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКАЯ
КОНФЕРЕНЦИЯ**

23-МАЙ 2023 г.

Shahrisabz – 2023

ANJUMAN TASHKILIY QO'MITASINING TARKIBI

Shonazarov J.	Shahrisabz davlat pedagogika instituti rektori v.v.b., rais
Marasulova U.	Shahrisabz davlat pedagogika instituti Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektor, rais o'rinbosari
Xudoyqulov T.	Shahrisabz davlat pedagogika instituti O'quv ishlari bo'yicha prorektor, a'zo
Omonov B.	Shahrisabz davlat pedagogika instituti "Gumanitar fanlar" kafedrası mudiri, a'zo
Rahimov Z.	Shahrisabz davlat pedagogika instituti "Pedagogika" kafedrası mudiri, p.f.d. , a'zo
Muhammadiyev A.	Shahrisabz davlat pedagogika instituti "Tillar" fakulteti dekani, a'zo
Tilayev E.	Shahrisabz davlat pedagogika instituti "Ijtimoiy fanlar" fakulteti dekani, a'zo
Imomov M.	Shahrisabz davlat pedagogika instituti "Pedagogika" fakulteti dekani, a'zo
Hamrayev Sh.	Shahrisabz davlat pedagogika instituti "Boshlang'ich ta'lim" kafedrası mudiri, a'zo
Qo'qonboyeva D.	Shahrisabz davlat pedagogika instituti Ilmiy tadqiqotlar, innovatsiyalar va ilmiy-pedagog kadrlar tayyorlash bo'limi boshlig'i, a'zo
Qurbonova D	Kamoliddin Behzod nomidagi milliy rassomlik va dizayn instituti Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektor, a'zo
Xushvaqov N.	Shahrisabz davlat muzey qo'riqxonasi bosh direktori, a'zo
Mamadiyev B.	Qashqadaryo viloyat tarixi va madaniyati davlat muzeyi direktori, a'zo
Kosanbayeva	Qozog'izton , Chimkent "Miras" universiteti professori, a'zo
Xudayberganova Z	Turkiya Respublikasi Bartin universiteti professori, a'zo
Vohidov Sh.	Tojikiston Panjikent pedagogika instituti, a'zo
Nomozov X.	Shahrisabz davlat pedagogika instituti "Gumanitar fanlar" kafedrası o'qituvchisi, a'zo

Taqrizchilar:

Tarix fanlari doktori, professor **B.Eshov**

Tarix fanlari doktori, dotsent **T. Xudoyqulov**

Pedagogika fanlari nomzodi, dotsent U.Marasulovanning umumiy tahriri ostida To'plamda nashr etilgan maqola va tezislardagi ma'lumotlarning haqqoniyligiga mualliflar mas'uldirlar.

Shahrisabz davlat pedagogika institutining 2023-yil 12-maydagi navbatdan tashqari yig'ilishi qaroriga asosan nashrga tavsiya qilingan.

Annotatsiya:

Ushbu maqolada "internet" tushunchalarining mohiyati, axborot xurujlarining manbalari, ularni ijtimoiy muhitda amalga oshish usullari va ularga qarshi kurashish yo'llari haqida bayon etilgan.

Kalit so'zlar: internet, internet huruji, siyosiy usul, harbiy usul, iqtisodiy usul.

631

Аннотация:

В статье описаны сущность понятий «информация», «информационная атака», источники информационных атак, способы их реализации в социальной среде и способы борьбы с ними.

Ключевые слова: информация, информационная атака, психологический метод, политический метод, военный метод, экономический метод.

Abstract: This article describes the essence of the concepts of "information", "information attack", the sources of information attacks, ways to implement them in the social environment and ways to combat them.

Key words: Information, information attack, psychological method, political method, military method, economic method.

Kirish. Axborot bugungi kuning eng muhim va dolzarb masalardan biri bo'lib xizmat qiladi. Internet ijtimoiy-iqtisodiy, texnologik va madaniy taraqqiyotning muhim omilidir. Uning jamiyat hayotidagi ahamiyati kundan-kunga ortib, ma'lumotlar bilan ishlash usullari o'zgarishi va yangi axborot texnologiyalarni qo'llash sohalarining kengayishi kuzatilmoqda.

Axborot hajmining borgan sari ko'payishi XX asrning ikkinchi yarmidan yaqqol namoyon bo'la bordi. O'tgan asrning 70 yillarida axborot hajmi har 5-7 yilda ikki barobarga ortgan bo'lsa, 80-yillarda bunday o'sish har 20 oyda, 90-yillarda esa har yili kuzatilgan[1]. Axborot hajmining bu qadar ortib ketishi insonning axborotni butunligicha qabul qilish imkonini cheklab qo'yayotganini ta'kidlash lozim.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Amerikalik muhandis, matematik va birinchilardan bo'lib axborot nazariyasini yaratgan olim Shennon K. axborotni "oydinlashtirilgan mavhumlik", - deya ta'riflagan. Buning ma'nosi shundan iboratki, axborotni qabul qilib inson yangi bilimlar bilan tanishadi, ilgari mavhum bo'lgan narsalarni anglaydi, qo'ygan savollariga javob topadi. Bu tugamas va doimiy jarayondir.

O'zbekiston Respublikasining "Axborotlashtirish to'g'risida"gi qonuniga muvofiq axborot axborotlashtirish jarayonida qo'llanuvchi axborot resursi[2] sanaladi.

Tadqiqot metodologiyasi

"Axborot", "huruj" va "axborot huruji" tushunchalarining ta'rifini berish va ularni o'zaro bog'lash orqali qo'yilgan muammoni yanada chuqurroq tushunish, axborot xavfsizligini ta'minlash masalasining dolzarb ekanligini anglash mumkin.

Axborot so'zining kelib chiqish tarixiga nazar salsak, u arabcha "axbor", ya'ni xabar so'zidan olingan. Informatsiya esa lotincha informatio so'zidan olingan bo'lib, «tushuntirish, xabar qilish, talqin etish» ma'nolarini anglatadi va namoyon bo'lish shakllaridan qat'iy nazar biror narsa haqidagi ma'lumotni o'zida namoyon etadi. Bugungi kunda axborot va informatsiya so'zlari ko'p hollarda yagona mazmunda ishlatilmoqda.

Tahlil va natijalar. Axborot huruj deyilganida, biror tizimga nisbatan disfunktsional yoki uning tartibini buzishga intiluvchi turli kuchlar va omillar

632

mavjud bo'lgan holat tushuniladi. Hurujlarning asosiy maqsadi tizimning faoliyatini tartibsizlik holatini keltirish orqali buzishdan iborat. Ular kelib chiqish manbasiga, amalga oshiruvchi kuchlariga va qaysi ob'ektlarga ta'sir ko'rsatishiga, shuningdek, ta'sir xavfi hamda rivojlanish darajasiga ko'ra farqlanadi[3]. Aniqroq qilib aytganda, vaqt omili hisobidan hurujning xavfi va tizimga nisbatan ta'siridan kelib chiqib uni buzish ehtimoli nazarda tutiladi.

"Axborot huruji" deyilganida muayyan kuchlarning o'z siyosiy maqsad va muddaolarini amalga oshirish yo'lida eng avvalo mafkuraviy omillar, shuningdek, moddiy va ma'naviy ta'sir o'tkazish orqali kishilar ongi, qalbiga yot g'oyalarni singdirishni, ularning hissiyotlari, e'tiqodi, tuyg'ulariga ta'sir etishni, turmush tarzi, mentalitetidagi o'zgarishlarni amalga oshirishni ko'zlovchi xatti-harakatlar majmuasi tushuniladi. Davlatning o'z jamiyati xavfsizligini ta'minlashi vazifasi nuqtai nazaridan olganda, axborot hurujlari axborot xavfsizligini buzish xavfini solgan sharoit va ijtimoiy omillar yig'indisidir[4].

Bugun axborot hurujlari orqali o'z g'oyalarini singdirish va jamiyat a'zolarini, ayniqsa, yoshlarni o'z izmiga solish ko'p kuzatilayotgan holat bo'lib qolmoqda. Internet hurujlari bugungi kunda globallashuv jarayoniga qo'shilgan har bir davlat va jamiyat uchun potensial yoki real darajada xavf tug'diradi. Chunki axborot orqali o'sha mamlakat yoshlari ongini manipulyatsiya qilish, o'zlarining g'arazli maqsadlariga shu yo'l bilan erishmoqchi bo'layotgan kuchlar mavjudligi sir emas. Axborot xurujlarini bugungi kunda davlatlar (jumladan chet el davlatlari), turli ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy tashkilotlar, rasmiy va norasmiy sotsial guruhlar, alohida shaxslar uyushtirishi mumkin[5]. Shuning uchun axborot urushlari, axborot-psixologik xavfsizlik kabi mavzularda butun dunyo olimlari keng baxs va mushohadalar olib borishmoqda. Internet oqimining ortishi, internet urushlari va axborot terrorizmi kabi masalalarning ko'tarilishi, jamiyatda ommaviy axborot vositalari o'rning ortishi, mehnat faoliyatini texnik axborotlashtirish usullarining keng qo'llanilishi tufayli ko'plab ilmiy va ilmiy-amaliy adabiyotlarda axborot xurujlarining amalga oshish usullari o'rganilmoqda. Internet ta'sirlari kimga ta'sir ko'rsatish kerakligi va axborot hurujining maqsadidan kelib chiqqan holda tegishli usullar orqali amalga oshiriladi. Bularga psixologik usullar (o'z fikrini singdirish, rag'bat, majburlash, jazolash, namuna ko'rsatish), harbiy usullar (jismoniy zarar yetkazish orqali o'z fikrini singdirish), iqtisodiy usullar (potensial raqibning iqtisodiy holatini yomonlovchi savdo yoki moliyaviy sanksiyalar yaratish), siyosiy usullar (turli siyosiy o'yinlar) kiradi[6]. Mazkur usullarni mukammal bilgan holatdagina axborot hurujlariga qarshi kurash yo'llarini ishlab chiqish mumkin. Globallashuv sharoitida dunyoning mafkuraviy manzarasi hozirda juda murakkablashib ketdi. Unda ta'sir kuchiga ega bo'lishni eng maqbul yo'li sifatida, mablag' qancha ketishidan qat'iy nazar yirik axborot tarqatuvchilik mavqeini egallash ekanligi hozirda sir bo'lmay qoldi. Jahonda informasion urush ketayotganini hatto oddiy insonlar ham sezishlari mumkin. Misol uchun biron mamlakat hududida ma'lum turmush tarzini, qadriyatlar tizimini ulug'lovchi risolalar, san'at asarlari, kinofilmlar, axborotlar va hokazolar tarqatilmoqda. Bunday informatsiyalar jamiyatda ma'lum ijtimoiy fikrning shakllanishiga ta'sir

etmay qolmaydi. Shu munosabat bilan birinchi prezidentimiz I.A.Karimovning yoshlarni ochiq axborot olish davrida hukm suradigan umumbashariy axloqiy inqirozdan asrash muammosiga alohida e'tibor qaratgani diqqatga sazovor: — .keyingi yillarda ko'plab namoyish etilayotgan jangarilik filmlarini olaylik, - deydi U. - Bu filmlarni ko'pchilik, ayniqsa, yoshlar maroq bilan ko'radi, chunki odamzot tabiatan mana shunday to'polonlarni tomosha qilishga moyil... Afsus bilan ta'kidlashimiz lozim: tarix tajribasi shundan dalolat beradiki, inson tabiatidagi insoniylikdan ko'ra vahshiylik, ur-yiqit instinktlari, ya'ni xatti-harakatlarini qo'zg'atib yuborish osonroq. Ongi shakllanib ulgurmagan aksariyat yosh tomoshabinlar bunday filmlardan ko'pincha turli yovuzlik, yirtqichlik, shafqatsizliklarni o'rganadi, xolos. Natijada ularning diydasi qotadi, qalbidan toshbag'irlik, zo'ravonlik, axloqsizlik kabi illatlar joy olganini o'zi ham sezmay qoladi. Hatto shunday tomosha va filmlarning qahramonlariga ko'r-ko'rona taqlid qilishni istaydigan yigit-qizlar ham topiladi. Chunki ular bunday uydirma talqinlar ta'sirida qo'l urayotgan ishi qanday ayanchli oqibatlariga olib kelishini tushunib yetmaydi.[7]

Xulosa. Yuqorida keltirilgan holatlardan kelib chiqqan holda axborot hurujlarini bartaraf etish hamda ularga qarshi kurashishning asosiy yo'llari sifatida jamiyatdagi quyidagi omillarni ko'rsatish mumkin:

- Kuchli siyosiy boshqaruv va nazorat tizimining mavjudligi (siyosiy omil)
- Fuqarolar huquqlarining kafolati (huquqiy omil)
- Barqaror va farovon turmush (ijtimoiy - iqtisodiy omil)
- Ma'naviy yetuklikni ta'minlovchi ijtimoiy institutlarning shakllantirilishi (ma'naviy omil)

Umuman olganda axborot hurujlari istalgan jamiyatda kuzatilishi mumkin, ammo jamiyat hayotining siyosiy, huquqiy, ijtimoiy-iqtisodiy hamda ma'naviy sohalarida biror salbiy jarayonlar mavjud bo'lganida ular o'ta faollashadi, o'z ta'sir doirasini kengaytiradi, ularning ta'sir darajasi ortadi. Shuning uchun ushbu muammoni keng ko'lamlı sotsiologik tadqiqotlar asosida o'rganish orqali kerakli bo'lgan vaziyatni yaxshilovchi hamda mo'tadillashtiruvchi yechimlarni aniqlashi mumkin.

Adabiyotlar

1. Karimov I. Vatan ravnaqi uchun har birimiz mas'ulmiz. 9-jild, - Toshkent: O'zbekiston, 2001. - B. 74-75.

2. Грачев Г.В. Информационно-психологическая безопасность личности: состояние и возможности психологической защиты/М.: Изд-во РАГС, 1998 - С. 25.

3. Технологии информационного воздействия в социальных системах. Статья. www.eartist.narod.ru/text/24/0028.

4. <http://ru.wikipedia.org/wiki>

5. <http://www.fvn2009.narod.ru/Manuscripts/information/information1.htm>

7 Каримов И. Ватан равна^и учун ^ар биримиз масъулмиз. 9-жилд, - Тошкент: Узбекистан, 2001. - Б. 74-75.